

بررسی وضعیت شرکت‌های تعاونی صیادی و پرورش ماهی

○ جلیل محب ملکی

۱۹۹۰ آشکار گردید و تا به امروز تکامل یافته است. فعالیت انسان در خصوص تولید گیاهان و جانوران آبی موضوع تازه‌ای نیست بلکه قدمتی بیش از ۲۰۰۰ سال دارد ولی همانطور که ذکر گردید با توجه به محدودیت منابع دریایی و نیز افزایش تقاضا این مقوله در سالهای اخیر اهمیت ویژه‌ای پیدا نموده است. در این راستا اولین گام در جهت بسط و توسعه این فعالیت بحث آموزش و ترویج است. برای رسیدن به اهداف برنامه توسعه و گسترش فعالیت تکثیر و پرورش آبزیان در مناطق مختلف، بهره‌مندی افراد تحت پوشش این فعالیت از دوره‌های آموزشی و ترویجی به منظور رعایت اصول و قوانین مورد لزوم در احداث و ایجاد تأسیسات مورد نیاز و همچنین مدیریت صحیح در بهره‌برداری و نیز حمایت‌های همه جانبه طی دوران فعالیت از قبیل تأمین نهاده‌های اولیه (شامل: خوراک، دارو و غیره) و نیز ایجاد سیستم بیمه‌ای مناسب در صورت وقوع حوادث غیرمترقبه بسیار ضروری است.

با توجه به اینکه فعالیت تکثیر و پرورش آبزیان از جنبه‌های مختلف اشتغالزایی، اقتصادی و حفظ گونه‌های

خوراک حیوانات اهلی و پرورشی می‌رسد که تولید آن یکی از بخشهای فعال در صنایع شیلاتی می‌باشد. کشور آلمان به تنهایی ۴ میلیارد مارک در سال صرف واردات غذای سگ و گربه می‌کند که بخش اعظم این غذاها از پودر ماهی تهیه می‌گردد.

با این وصف باید پرسید که ایران با توجه به ذخایر عظیم آبزیان در دریای جنوب، در صادرات این محصولات چه جایگاهی دارد؟

با توجه به منابع غنی آبزیان در شمال و جنوب کشور تنها با یک برنامه اصولی می‌توان صنعت شیلات را بیش از صنعت نفت برای کشور سودآور نمود. کما اینکه از هر کیلوگرم خرچنگ آب شیرین معادل یک بشکه نفت می‌توان در آمد ارزی کسب نمود.

نقانه برای ماهی و غذاهای دریایی در جهان دائماً در حال افزایش است. بنابراین با توجه به محدودیت ذخایر دریایی، پرورش ماهی به عنوان تأمین کننده این افزایش تقاضا و نیز دومین عامل تولید غذا بعد از محصولات کشاورزی می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. انتخاب سیستم‌های مختلف پرورش آبزیان از اوایل دهه

اشاره

ماهی غذای سهل‌الهضم و سرشار از پروتئین حیوانی بسیار مرغوب است که به دلیل دارا بودن لیزین زیاد که اسید آمینه‌ای ضروری است مکمل رژیمهای غذایی کربوهیدراتی است و نیز به عنوان یک چاشنی می‌تواند غذاهای یکنواخت را مطبوع گرداند. ماهی همچنین منبع خوب املاحی مانند کلسیم، فسفر، آهن، ویتامینهای D, A, B1، تیامین (B1) و ریوفلاوین (B2) و چند عنصر پر اهمیت دیگر است و نقش مهمی در پیشگیری از ابتلا به بیماریهای مختلف خصوصاً بیماریهای قلبی ایفا می‌کند. ژاپنی‌ها با مصرف سرانه ۶۵ کیلوگرم ماهی، پر مصرف‌ترین مردم دنیا هستند. سرانه مصرف تعدادی از کشورهای جهان نیز به شرح زیر می‌باشد:

ایران حدود ۴ کیلوگرم، فیلیپین ۳۳ کیلوگرم، تایلند ۳۰ کیلوگرم، روسیه ۲۵ کیلوگرم، امریکا ۱۸/۴ کیلوگرم، استرالیا ۹/۱ کیلوگرم بنگلادش ۷/۶ کیلوگرم، کوبا ۴/۸ کیلوگرم، چین ۴/۵ کیلوگرم، پاکستان ۳/۶ کیلوگرم و هندوستان ۳/۵ کیلوگرم. جدا از گوشت ماهی، ضایعات ماهی به صورت پودر ماهی به مصارف تهیه

صیادی فعال این استانها ۳۸۷ شرکت با عضویت ۱۷۳۸۰ نفر می‌باشد که اشتغال ۲۴۳۵۴ نفر را فراهم نموده‌اند.

در بین این استانها چهار استان گیلان، مازندران، هرمزگان و سیستان و بلوچستان بدلیل قرار گرفتن در کنار دو گستره آبی دریای خزر و خلیج فارس دارای فعالیت گسترده‌تری در این زمینه هستند. آمار مربوط به فعالیت این استانها به شرح زیر می‌باشد:

گیلان ۱۴۵ شرکت تعاونی، ۶۵۶۲ نفر عضو و اشتغال ۸۴۷۶ نفر

مازندران ۱۱۱ شرکت تعاونی، ۳۹۴۹ نفر عضو و اشتغال ۵۸۲۱ نفر

هرمزگان ۳۷ شرکت تعاونی، ۲۹۳ نفر عضو و اشتغال ۴۲۸ نفر

سیستان و بلوچستان ۱۷ شرکت تعاونی، ۲۵۲۲ نفر عضو و اشتغال ۲۵۲۲ نفر

وضعیت شرکتهای تعاونی صید کیلکا

تاریخچه صید کیلکا در دریای خزر: روسها پیشگام صید کیلکا در خزر هستند. صید کیلکا در ابتدای دهه ۱۹۳۰ با وسایل بسیار ساده (تورهای تله‌ای ثابت Setnet) انجام می‌شد تا اینکه در سال ۱۹۴۰ استفاده از ابزار کارآمدی چون تورهای پرس ساین متداول شد.

بتدریج با گذشت یک دهه و طی سالهای دهه پنجاه با استفاده از نور و روش قیفی تحول چشمگیری در صید کیلکا بوجود آمد به طوری که میزان صید با این روش به حدی بود که در سال ۱۹۷۰ صید کیلکا عملاً با رکود مواجه گشت. در برآورد انجام شده که در سال ۱۹۹۲ ارائه گردید مقدار ذخیره کیلکا در دریای خزر کلاً ۱۶۰۰۰۰۰ تن محاسبه شده است همچنین میزان ذخیره کیلکا ماهیان در خزر جنوبی (سهم ایران) که طی فعالیت تحقیقاتی با همکاری روسیه و مرکز تحقیقاتی شیلات مازندران انجام گردید، مجموع ۳۲۱ هزار تن اعلام گردید.

زمان صید صنعتی کیلکا ماهیان به سال ۱۳۵۰ باز می‌گردد. در این سال تعداد ۵ فروند کشتی صیادی مجهز همراه با ۴۵ کارشناس و کادر فنی از شوروی سابق به ایران وارد شدند.

روشهای اولیه صید کیلکا استفاده از

شرکتهای تعاونی صیادی به صورت نظارت بر تولید و فعالیتهای تولیدی اعضا از طریق صدور مجوز صید، نظارت بر ادوات صید، کیفیت محصول، آمار صید، میزان سهمیه قابل برداشت که در حال حاضر برعهده شیلات می‌باشد خود حرکتی در جهت سیاست و گذاری مسؤولیتهای سازمانهای اجرایی به مردم و گروههای بهره‌بردار می‌باشد. در این راستا شیلات ایران طی سالهای دهه ۷۰ در جهت خصوصی سازی نسبت به آزادکردن خرید و فروش میگو و ماهی تن که جنبه انحصاری و دولتی داشت اقدام نمود که نتایج بسیار مثبتی در برداشت.

سابقه مدیران و آگاهی تعاونیها در امر صید و صیادی و آگاهی از ضوابط و آشنایی با ضروریات این حرفه، مدیران تعاونیها را به این نتیجه رهنمون می‌کند که در قبال ذخایر آبزیان باید بسیار مسؤولانه رفتار نمود. کاهش ذخایر آبزیان در اثر صید بی‌رویه واقعیتی است که صیادان با سابقه را به ضرورت رعایت ضوابط و مقررات صید آگاه ساخته است. بنابراین واگذاری مسؤولیت مدیریت صید و ذخائر، تبادل افکار و اطلاعات و همکاری در برنامه‌ریزی و اجرای طرحهای مدیریتی با شرکتهای تعاونی می‌تواند تأمین‌کننده اهداف شیلات ایران در اجرای سیاست و گذاری مسؤولیتهای دولتی باشد.

بنابراین اجرای سیاست مدیریت مشارکتی در بهره‌برداری از ذخایر آبزیان که ثروتی ملی است و مشارکت مستقیم شرکتهای تعاونی صیادی که اشتغال تعداد قابل توجهی از نیروی آماده کار کشور را تأمین نموده است، نتایج بسیار مثبتی در اشتغال پایدار و حفاظت از ثروتهای ملی دارد.

آمار کلان شرکتهای تعاونی صیادی کشور تا پایان ۱۳۸۱

در بخش صید و صیادی ۱۳ استان کشور شامل آذربایجان غربی، بوشهر، تهران، خوزستان، سیستان و بلوچستان، فارس، کردستان، کرمانشاه، گیلان، گلستان، لرستان، مازندران و هرمزگان فعال می‌باشند. مجموع تعداد شرکتهای تعاونی

مختلف آبزیان جایگاه ویژه‌ای در جهان یافته و در کشور ما نیز بسترهای بسیار مناسب و مستعدی جهت این امر وجود دارد، جادارد تا با یک برنامه فراگیر نسبت به بسط و گسترش این فعالیت به طور جدی و همه جانبه اقدام گردد.

نقش تعاونیهای صیادی در مدیریت بهره‌برداری از ذخایر آبزیان و اقتصاد ملی

از نقطه نظر فعالیت صید و ماهیگیری، تعاونی صیادی موسسه‌ای صرفاً اقتصادی نبوده بلکه در امر مدیریت صید که عهده دار وظیفه حساس و مهم تأمین بهره برداری پایدار از ذخایر آبزیان است نقش بسزایی ایفا نموده و این امر می‌تواند توسط خود صیادان و از طریق شرکتهای تعاونی صیادی انجام شود. بنابراین وقتی از زاویه گستره عملکرد به موضوع بنگریم کارکردهای اجتماعی تعاونیهای صیادی، شناسایی توانمندیهای تعاونیها و آشنا نمودن صیادان به جایگاه واقعی این نهاد اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند.

از آنجایی که در برنامه اول و دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و نیز در رهنمودهای برنامه سوم توسعه موضوع حمایت از ایجاد و تقویت تشکلهای مورد تأکید قرار گرفته است، سیاست واگذاری تصدی امور اقتصادی کشور به بخش خصوصی و تعاونی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته و موضوع مشارکت در بهره‌برداری از منابع طبیعی، با تأکید بر مشارکت مردمی و نیز ایجاد و توسعه تشکلهای خاص در این امر با هدف بهره‌برداری مسؤولانه و مشارکت در مدیریت حفاظت از محیط زیست از جمله موارد بسیار مهم در تدوین برنامه سوم توسعه بوده است. بدین ترتیب و از آنجا که صید و صیادی فعالیتی گروهی و مشارکتی است، مشترک بودن منبع مورد بهره‌برداری، جایگاه ویژه تعاونیهای صیادی را به عنوان نهادی که در راستای سیاست کاهش نقش و دخالت دولت در فعالیتهای اقتصادی عمل می‌نماید، را دوچندان می‌کند.

گسترش مسؤولیت مدیریت حرفه‌ای

ماهی است و صید و صیادی یکی از جزف اصلی مردم آن مرز و بوم است در عین حال صیادان با بکارگیری تکنولوژی نوین و استفاده از ناوگان پیشرفته به میزان قابل توجهی از سختی و خطرات این حرفه کاسته‌اند ولی متأسفانه در ایران امر صید اکثراً با همان روش سنتی انجام می‌شود که این امر مسائل و مشکلات خاص خود را به همراه دارد. عمده مسائل موجود جامعه صیادی و شرکت‌های تعاونی مربوطه عبارتند از:

۱- عدم آموزش صیادان و نیروهای شاغل در این حرفه جهت آشنایی با سیستمها و روشهای جدید صید
۲- عدم حمایت‌های بیمه‌ای لازم و کامل
۳- عدم وجود نقدینگی و سرمایه در گردش لازم در دست صیادان که باعث حضور دلالتان و سماکان در بازار این محصولات شده و سود حاصله عملاً نصیب این قشر می‌گردد.

۴- مستهلک بودن تجهیزات و ادوات مورد استفاده

۵- صدور مجوزهای بی‌رویه صید که منجر به آسیب دیدن ذخایر آبزیان گشته و رکود فعالیت شرکت‌های تعاونی را در پی خواهد داشت. نمونه عینی این مطلب در مورد کیلکا دیده می‌شود.

۶- عدم وجود سیستم حمل و نقل پیشرفته و کافی جهت محصولات صید شده تا بازارهای مصرف

۷- عدم وجود واحدهای فرآوری محصولات دریایی به تعداد کافی خصوصاً در مناطق صید تا در صورت افزایش صید و بازار نامناسب این محصولات به اشکال با ماندگاری طولانی تبدیل گردد.

۸- عدم مشارکت شرکت‌های تعاونی در تصمیم‌گیریهای مدیریتی و اجرایی خصوصاً در تبیین قوانین و آیین‌نامه‌ها

پیشنهادها و راه‌حل‌ها:

۱- ایجاد کارگاههای آموزشی و افزایش سطح دانش صیادی و آشنانمودن افراد شاغل در این امر با شیوه‌های نوین و تکنولوژی روز دنیا

۲- در نظر گرفتن حمایت‌های بیمه‌ای لازم و پوششهای کامل بیمه‌ای برای صیادان

اجرای سیاست مدیریت مشارکتی در بهره‌برداری از ذخایر آبزیان که ثروتی ملی است و مشارکت مستقیم شرکت‌های تعاونی صیادی که اشتغال تعداد قابل توجهی از نیروی آماده کار کشور را تأمین نموده است، نتایج بسیار مثبتی در اشتغال پایدار و حفاظت از ثروتهای ملی دارد.

شانه‌داران دریایی بنام ژیله فیش که باعث از بین رفتن گله‌های این ماهی گردید سبب کاهش شدید میزان صید و رسیدن آن به ۶۰۴۷۵ تن در سال ۷۹ و ۴۰۸۸۰ تن در سال ۸۰ شد. به عبارتی میزان صید در سال ۸۰ نسبت به سال ۷۸ کاهش ۵۰ درصدی را نشان می‌دهد. با توجه به وجود حدود ۱۳۰ شرکت تعاونی و اشتغال ۱۲۷۰ نفر در این بخش و نیز تأمین بخشی از نیاز غذایی جامعه و وابستگی کامل کارخانجات تولید پودرماهی به این محصول، جادارد تا با برنامه‌های اصولی همچون تعدیل شناورهای صیادی و نیز مبارزه با آفت ژیله فیش نسبت به بازسازی این ذخایر اقدام اساسی به عمل آید.

مسائل و مشکلات جامعه صیادی:

حرفه صیادی جزء مشاغل سخت و زیان آور و توأم با مخاطرات فراوان می‌باشد. در کشورهای پیشرفته همچون ژاپن که دارای بالاترین مصرف سرانه

سیستم مکش و لوله خرطوم‌ی بود تا اینکه در سال ۱۳۵۹ روشهای ذکر شده جای خود را به روش صید با تور قیفی داد که کارآمدترین روش بود و تاکنون نیز ادامه دارد.

ماهی کیلکا منبعی بسیار مناسب جهت تأمین پروتئین مورد نیاز و در صنعت پودر ماهی ماده اولیه مورد استفاده می‌باشد بنابراین با عنایت به اهمیت ویژه این گروه از آبزیان توجه هر چه بیشتر به حفظ ذخایر این ماهی بسیار ضرورت می‌یابد.

میزان صید کیلکا طی سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۸ روندی صعودی داشته و از ۱۳۸۴۷ تن در سال ۷۰ به رقم ۸۴۰۲۰ در سال ۷۸ رسیده است. همچنین رشد چشمگیر صید در سال ۷۸ باعث گشت تعداد زیادی از افراد غیر متخصص با خرید شناورهای صیادی به صید این ماهی روی آورده و با صید بی‌رویه باعث لطمه شدید به ذخایر این آبی گردیدند. این صید بی‌رویه توأم با هجوم گروهی از

۳- کوتاه نمودن دست واسطه‌ها از طریق تخصیص سرمایه در گردش مورد نیاز و افزایش توان مالی صیادان
 ۴- ایجاد واحدهای فرآوری محصولات آبرزی جهت عرضه اشکال ماندگارتر و بازار پسندی بیشتر
 ۵- مجهز نمودن ناوگان و تجهیزات صیادی به ابزار جدید
 ۶- افزایش و تجهیز ناوگان حمل و نقل محصولات آبرزی و ایجاد سردخانه‌های مورد نیاز
 ۷- ایجاد بازار مصرف مناسب از طریق تبلیغات و عرضه متنوع‌تر، بهداشتی‌تر و قابلیت مصرف راحت‌تر

نتایج سومین همایش سراسری اتحادیه‌ها و تعاونیهای صیادی کشور و اهم مصوبات این همایش

سومین همایش سراسری شرکتهای تعاونی و اتحادیه‌های صیادی کشور در تاریخ ۲۴ الی ۲۶ دیماه ۸۰ در محل باشگاه فرهنگیان تهران برگزار گردید. طی روزهای برگزاری این همایش که اعضای شرکتهای تعاونی و اتحادیه‌های استانی صاحب این حرفه و مسؤولین وزارتخانه‌های تعاون و جهاد کشاورزی (شیلات ایران) و دیگر ارگانهای ذیربط حضور داشتند، اهم مسائل موجود در بخش صیادی و شرکتهای تعاونی در کمیسیونهای تخصصی مربوطه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت، راهکارهای اجرایی به صورت مصوباتی ارائه گردید که اهم آنها به شرح زیر می‌باشد:

۱- گسترش مشارکت جامعه صیادی در فعالیتهای مدیریت صید و بهره برداری از ذخائر
 ۲- ارائه طرح مناسب به منظور اجرا و بهره‌برداری از قانون حفاظت منابع از سوی شیلات و مشارکت جامعه صیادی در اجرای طرح
 ۳- پیگیری قانون سخت و زیان آور بودن حرفه صیادی از سوی شیلات از طریق کمیسیونهای ذیربط در هیأت دولت
 ۴- گسترش خدمات و امکانات سازمان تأمین اجتماعی در طول نوار ساحلی شمال و جنوب
 ۵- صدور گواهینامه شایستگی برای

کلیه کارکنان شناورهای صیادی توسط سازمان بنادر به منظور اجرای قوانین کنوانسیون بین‌المللی C.C.W در رابطه با اسناداردهای دریانوردی
 ۶- جهت‌گیری، افزایش و ادامه روند اعطای تسهیلات
 ۷- ایجاد بازارهای حراج و نقش تعاونیها به‌عنوان مجری در این زمینه
 ۸- ایجاد شبکه توزیع مجهز به ناوگان حمل بهداشتی
 ۹- همکاری شیلات با تعاونیها در ایجاد کارگاههای آموزشی
 ۱۰- استقبال از مشارکت تعاونیهای صیادی و اتحادیه‌ها در بازسازی ذخایر و ایجاد زمینه مشارکت به منظور تعلق خاطر بیشتر در حفظ منابع
 ۱۱- مشارکت صیادان و تعاونیهای صیادی در تصمیم‌گیری جهت ساخت، نگهداری و بهره‌برداری از بنادر صیادی
 ۱۲- تشدید مجازات برای صیادان غیر مجاز

بخش تکثیر و پرورش آبزیان

آبرزی پروری یکی از فعالیتهای تولیدی پروتئین و بهره‌برداری صحیح از امکانات و پتانسیلهای آب و خاک می‌باشد. اهدافی که برای این فعالیت در نظر گرفته شده عبارتند از:

۱- تولید غذا و مشارکت در امر امنیت غذایی
 ۲- تولید پروتئین مرغوب به‌عنوان غذای سلامتی
 ۳- ایجاد اشتغال مولد به‌خصوص در مناطق روستایی
 ۴- تحرک در صنایع فرآوری و بازار
 ۵- حفظ ذخایر ماهیان با توسعه پرورش گونه‌های جدید
 ۶- حفظ محیط زیست و استفاده از منابع طبیعی کشور
 اولین فعالیت در این زمینه با احداث مزرعه پرورش ماهیان سرد آبی در سال ۱۳۳۸ آغاز گردید. اولین مزرعه پرورش ماهیان گرمابی نیز در سال ۱۳۵۲ راه‌اندازی گردید.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، فعالیتهای تکثیر و پرورش آبزیان در بخش ماهیان گرمابی، سردابی و ماهیان

آکواریومی به سرعت توسعه یافت و بخش اعظم سرمایه‌گذاران در این بخش طی سالهای ۱۳۷۲ تا ۱۳۷۹ در مجتمعهای گرمابی، سردابی و میگو صورت گرفته است. آن چنان که از آمار برمی‌آید در سال ۱۳۶۸ مقدار تولید در مزارع گرمابی برابر ۱۸۲۱۳ تن مزارع سردابی ۴۴۰ تن و سایر منابع آبی (ابگیرهای طبیعی) ۲۱۸۳۶ تن بوده است و در پایان سال ۷۹ علی‌رغم اثرات شدید و نامطلوب خشکسالی بر فعالیت آبرزی پروری مقدار تولید مزارع گرمابی برابر ۲۷۵۰۰ تن، مزارع سرد آبی ۹۰۰۰ تن و سایر منابع آبی ۲۵۴۸۷ تن بوده است. به عبارتی مجموع تولید سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۱۹۸۷۶ تن گشته که نسبت به مجموع تولید سال ۶۸ یعنی رقم ۴۰۴۸۹ از رشدی حدود ۵۳ درصد برخوردار بوده است

با عنایت به رقم پیش‌بینی تولید ۲۰۰۰۰۰ تن ماهیان پرورشی (گرمابی و سردابی) تا پایان برنامه سوم توسعه و ایجاد اشتغال مولد در این برنامه، بسط و گسترش فعالیت آبرزی پروری از برنامه‌های ساختاری شیلات می‌باشد و در این بین با توجه به اینکه ایجاد اشتغال از اهداف اولیه قانون تعاون جمهوری اسلامی ایران می‌باشد، شرکتهای تعاونی نقش به‌سزایی در رسیدن به اهداف برنامه توسعه خواهند داشت.

وضعیت شرکتهای تعاونی تکثیر و پرورش ماهی تا پایان سال ۸۱

تا پایان سال ۸۱ تعداد ۳۰۴ شرکت تعاونی تکثیر و پرورش ماهی در ۲۳ استان کشور مشغول فعالیت بوده‌اند. در این شرکتهای تعاونی ۴۶۷۶ نفر عضویت داشته و ۵۱۸۵ نفر مشغول به کار هستند. از ارقام فوق تعداد ۸۸ شرکت تعاونی در سال ۸۱ در ۱۸ استان کشور تشکیل شده‌اند و تعداد اعضا و اشتغال مربوط به آنها به ترتیب ۱۱۱۱ نفر و ۷۷۹ نفر بوده است. تعداد شرکتهای تعاونی تشکیل شده افزون بر این در سال ۸۱ فعالیت این تعاونیها نسبت به سال ۸۰ از رشدی معادل ۲۲۶٪ برخوردار بوده است. همچنین ارقام رشد مربوط به تعداد اعضا و اشتغالزایی مربوط به تعاونیهای

جدید در سال ۸۱ نسبت به سال ۸۰ به ترتیب ۵۹٪ و ۱۸۴٪ بوده است.

مسائل و مشکلات بخش تکثیر و پرورش آبزیان:

عمده مسائل موجود در بخش تکثیر و پرورش ماهی عبارتند از:

۱) گرانی نهاده‌های تولید از قبیل خوراک و بچه ماهی و کود و لارو که سبب افزایش قیمت تمام‌شده این محصولات می‌گردد.

۲) مسأله بهداشت و شیوع بیماریها
۳) محدودیتهای موجود در امر مزارع و منابع آبی (خشکسالی، کمبود آب، شوری و غیره)

۴) محدودیتهای ناشی از تقاضا و بازار
۵) کمبود نقدینگی تولیدکنندگان

۶) عدم تولید گونه‌های متنوع خصوصاً جهت صادرات

۷) عدم آموزش و ارتقا سطح دانش و مهارتهای علمی و فنی تولیدکنندگان

پیشنهادها و راهکارها:

۱- در بین مسائل موجود در فعالیت تکثیر و پرورش آبزیان، بحث بازاریابی دارای اهمیت ویژه‌ای است. با وجودی که توسعه و گسترش فعالیتهای تکثیر و پرورش آبزیان علی‌رغم مشکلات موجود آهنگ رو به جلویی دارد با این وجود ارزیابیها نشان می‌دهد که حتی تولید فعلی آبزیان پرورشی به نحو مطلوبی به بازار مصرف راه نمی‌یابد. ورود انبوه آبزیان به بازار در مقاطع زمانی خاص به دلیل همزمانی صید دریایی و صید از مزارع پرورشی و نقصان روشهای عرضه به بازار باعث می‌شود که عملاً عرضه بر تولیدکننده تنگ شود و تنها واسطه‌ها از آن بهره‌برداری نمایند.

لذا برای توسعه و گسترش فعالیتهای تکثیر و پرورش، توجه به بازاریابی و تنظیم برنامه‌های مناسب در این زمینه ضروری است. در این راستا توجه به نیازهای مردم و شناخت محیطهای عرضه، کیفیت مطلوب و متنوع عرضه محصولات، بسته‌بندی مناسب، تبلیغات و فرهنگ‌سازی مصرف پروتئین محصولات آبی از جمله موارد بسیار قابل توجه

می‌باشد.

۲- تقویت بنیه مالی پرورش‌دهندگان جهت کوتاه نمودن دست واسطه‌ها

۳- اجرای صحیح و کارآمد بیمه محصولات در مقابل خطراتی نظیر خشکسالی و بیماریهای مختلف که منجر به بروز لطمات سنگین می‌گردد.

۴- تأمین نهاده‌های مورد نیاز پرورش‌دهندگان با قیمت مناسب

۵- توجه جدی به امر آموزش و افزایش دانش و آشنایی با روشهای نوین بهره‌برداری از مزارع

دستاوردها و مصوبات اولین همایش ماهی پرورشی ایران

اولین همایش ماهی پرورشی در تیرماه ۸۰ با حضور مسؤولین و تولیدکنندگان این بخش در محل شرکت شیلات ایران برگزار گردید، طی این همایش بدنبال بررسی نقاط قوت و ضعف این رشته فعالیت، راهکارهای مناسب جهت برطرف نمودن محدودیتهای موجود در راستای ایجاد اشتغال، امنیت غذایی و توسعه بازار داخلی و خارجی با توجه به امکانات موجود آب و خاک در کشور و تجربیات اجرایی و تحقیقاتی ارائه گردید. اهم دستاوردهای این همایش به شرح زیر می‌باشد:

۱- لزوم رعایت اصول کنترل کیفیت و بهداشت محصولات از مراحل اولیه تولید و صید، حمل و نقل و عرضه به بازار مصرف

۲- تدوین استانداردهای تولید مناسب به منظور یکسان‌سازی تولیدات آبی پروری در سراسر کشور از لحاظ کیفیت

۳- تعیین استانداردهای عرضه و تحویل به موقع آبزیان با وزن استاندارد به بازار

۴- بهسازی وضعیت بازار و بهداشتی نمودن آن و تجدید ساختار آن مطابق با استانداردهای بین‌المللی.

۵- ارزیابی شیلات از بازارهای خارجی به منظور صادرات و انتقال اطلاعات لازم به عرضه کنندگان و تولید کنندگان

۶- حمایت از تولید از طریق گسترش

طرحهای مدیریت مناسب نظیر طرحهای مدیریت اقتصادی مزارع پرورش، مدیریت عرضه و مدیریت بازار

۷- جلب مشارکت بخشهای تولیدی و توزیع در زمینه بهینه‌سازی وضعیت عرضه و بهبود مصرف

۸- تدوین الگوهای مناسب تبلیغاتی به منظور افزایش مصرف سرانه آبزیان

۹- پرداختن به فرهنگ مصرف آبزیان از طریق ارائه راهکارهای عملی جهت فرهنگ سازی مصرف

۱۰- کسب اعتبارات از طریق سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نظیر کمکهای فنی و اعتباری

۱۱- تدوین، تکمیل و ارائه آیین‌نامه‌های اجرایی بیمه پرورش ماهی و انعطاف در بازرنگری آیین‌نامه‌های مصوب

جمع‌بندی

آمار و ارقام موجود حاکی از روند کند توسعه شیلات و فرهنگ مصرف آبزیان در کشور ماست همانطور که عنوان گردید مصرف این گروه از محصولات پروتئینی در جهان به سرعت رو به افزایش است و در بعضی کشورها نظیر تایلند تقریباً تمام انواع آبزیان مورد استفاده خوراکی قرار می‌گیرند، با این وصف با وجود بازار بسیار پرکشش این محصولات، کشور ما در تولید، عرضه و صادرات آنها ضعیف عمل نموده است. در بحث بازار مصرف داخلی عواملی چون عرضه سنتی، عدم تبلیغات و بعضاً گرانی این محصولات مانع از جاگرفتن آنها در سید مصرف خانوار گردیده است. در بحث صادرات نیز عواملی نظیر عدم بسته‌بندی مناسب و رعایت اصول بهداشتی، قوانین دست و پا گیر دولتی در این امر سبب مهجور ماندن ایران از بازارهای بین‌المللی گردیده است.

با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی ایران از لحاظ دارابودن منابع آبی در شمال و جنوب کشور و زمینه مساعد پرورش آبزیان در مناطق مختلف کشور جا دارد تا با تدارک برنامه‌ای اصولی و کارآ خصوصاً گسترش و تقویت توان مالی و علمی، شرکتهای تعاونی صاحب این حرفه نسبت به رساندن این صنعت به جایگاه واقعی خود اقدام گردد. ●